

СТАНОВИЩЕ

За дисертацията на Евгени Станков Василев на тема: “Промяната в комуникацията в България под влиянието на глобализационните процеси”

Разглежданата дисертация анализира един много важен, но досега по-слабо изследван процес в развитието на българското общество – промяната на междуличностната комуникация в масова комуникация. Тази промяна има съществено значение за начина, по който протича еволюцията на нашето общество от епохата на Възраждането досега. Авторът Евгени Василев, като се опира на теоретическото наследство на Иван Хаджийски, е постигнал определени добри резултати в анализа на разпадането на традиционните форми на междуличностно общуване. В текста логично е изведен изводът, че постепенното задълбочаване на разпокъсаността на междуличностните връзки се обвързва с разпадането на родовите и съседски отношения и така става възможен прехода от традиционните общности към модерното общество. Но основната авторска задача е да се докаже, че за промените в сферата на комуникацията в българското общество важно влияние имат глобализационните процеси. И трябва веднага да кажа, че Евгени Василев е успял сполучливо да разкрие наличието на външни влияния върху начина на общуване в българското общество.

Отбелязвам този успех на дисертацията, тъй като тъкмо тук виждам необходимост от някои принципни критически забележки.

Като разглежда различните етапи от проникването на масовата комуникация в българското общество, авторът се опира на теоретически предпоставки, заети от общата социална история на нашата страна. На тази основа в дисертацията се застъпват следните конкретни исторически

периоди: задруга, еснафство, начална индустриализация, комунистическо общество, съвременно общество. Това не е погрешно, но е недостатъчно. Нужно е, още, да се обърне внимание на важното обстоятелство, че става дума за осъществяването на непрекъснати промени в **социалната структура** на българското общество. Работата е там, че в българското общество настъпват такива съществени вътрешни структурни промени, които по необходимост изискват нови форми на социално ориентирана и междуличностна комуникация. Въз основа на тези структурни промени се формират нови и различни форми на **публичност**. Масовата комуникация фактически е нова форма на публичност в българското общество, за която не е толкова типично, че поражда в по-големи мащаби социална аномия, а че извън нея обществото не може да се развива, не може да върви напред.

Искам да кажа, че авторът е пренебрегнал аналитичните възможности на социологическата категория “социална структура”; ако беше внедрил в своя анализ тази категория, Евгени Василев щеше да достигне до принципното заключение, че появата и развитието на масовата комуникация не е само плод на външното влияние, но и на вътрешната структурна еволюция на българското общество. Подобна насока на анализа би могла да бъде подсказана от книгата на Юрген Хабермас “Структурни изменения на публичността” (София, 1995 г.), но за голямо мое учудване не я открих в библиографската справка, дадена в края на дисертацията. Също така смятам, че в тази посока много би помогнал за задълбочаване на авторския анализ сборника, съставен от Силиян Йотов “Когато медиите бяха постмодерни” (София, 2001 г.), заглавието на който също така не открих в библиографската справка.

Другата ми принципна критическа забележка се отнася до присъствието на филма в процесите на масовата комуникация. Авторът трябваше да обърне по голямо внимание на обстоятелството, че киното е не само ново изкуство, но и нова форма на масова комуникация, която

укрепва колективните форми на публичност. В този смисъл не е достатъчно да се обърне внимание само на появата и развитието на българската кинематография, но и на могъщото присъствие, в определен продължителен период от време, на киномрежата в мащабите на цялата страна, която по същество разпространява най-малко български филми. Що се отнася до българските филми, трябва да се отбележи, че и тук, въпреки строгата цензура, имаме определени постижения и то не само в игралния филм (българската мултипликация определено достигна европейско равнище в своето художествено развитие!).

На трето място ще изтъкна, че в дисертацията се използва основното понятие **комуникация** и то правилно се тълкува като процес, при който индивидите в отношения на групи, организации и общества създават, предават, интерпретират и използват информация за организиране на средата или на отношенията си един спрямо друг. Но смятам, че има нужда от въвеждането на допълнително понятие **масова комуникация**, доколкото има най-различни форми на взаимни влияния, взаимодействия, контакти и т.н. и в масовото общество. От тази гледна точка, позоваването само на Ласуел или Брент Рубен не е достатъчно.

Въпреки тези критически забележки смятам, че поставената изследователска задача в дисертацията “Промяната в комуникацията в България под влиянието на глобализационните процеси” е по-същество постигната и затова **ще гласувам да бъде присъдена** образователната и научна степен “доктор” на редовния докторант Евгени Станков Василев.

10. 10. 2013 г.

София

Проф. Иван Стефанов,
д-р на философските науки